

ДОПОВІДІ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Окремий відбиток

СЕРІЯ «Б»

№ 12

Київ, 1974

Таким чином, спільним для умов нагромадження псефітів біля гористих берегів Північної Атлантики і Чорного моря є високі швидкості осадкоутворення і слабка диференціація матеріалу, а відмінним — транзит уламків та їх петрографічний склад. Останнє зумовлюється фізико-географічними умовами, особливо кліматом і складом порід провінцій, які постачають осадовий матеріал.

Л і т е р а т у р а

1. В. М. Литвин, В. Д. Рвачев, Советские рыбохоз. иссл. в сев.-зап. части Атлантического океана (сб. «ВНИРО—ПИНРО»), М., 1962, стр. 35. 2. В. Х. Геворкьян, Экспресс-информация 16, Изд-во МГИ АН УССР, Севастополь, 1969, стр. 212. 3. Ф. П. Ш е п а р д, Морская геология, Л., изд-во «Недра», 1969. 4. Е. Н. Невесский, Процессы осадкообразования в прибрежной зоне моря, М., изд-во «Наука», 1967, стр. 243. 5. Д. Ж. Гриффитс, Научные методы исследования осадочных пород, М., изд-во «Мир», 1971, стр. 20. 6. J. Douglas, Geological map of Canada, Cartography by the Geological Survey of Canada, 1968.

Інститут геологічних наук
АН УРСР

Надійшла до редакції
12.XI 1973 р.

N. N. KACHANOV

ON COARSE WASTE IN THE BOTTOMSET BEDS OF THE NORTH ATLANTIC AND THE BLACK SEA

(Presented by V. G. Bondarchuk, Member Academy of Sciences, Ukrainian SSR)

S u m m a r y

The paper deals with the coarse waste of surface sediment samples from the stations of the 21 voyage of RV «Mikhail Lomonosov» in the North Atlantic and the 2nd voyage of RV «Academic Vernadsky» in the Black Sea.

Morphological features statistical analysis of the sizes, substantial composition of the material permitted one to determine the ways the glacial transit of the psephites which affect the sedimentation of the Newfoundland shelf.

Qualitative composition of the fragments near the mountain coasts of the North Atlantic and Black Sea reflects first of all climatic conditions and petrography of the coastal zones which supply the aquatories with the sedimentary material.

УДК 564.551.763(477.86)

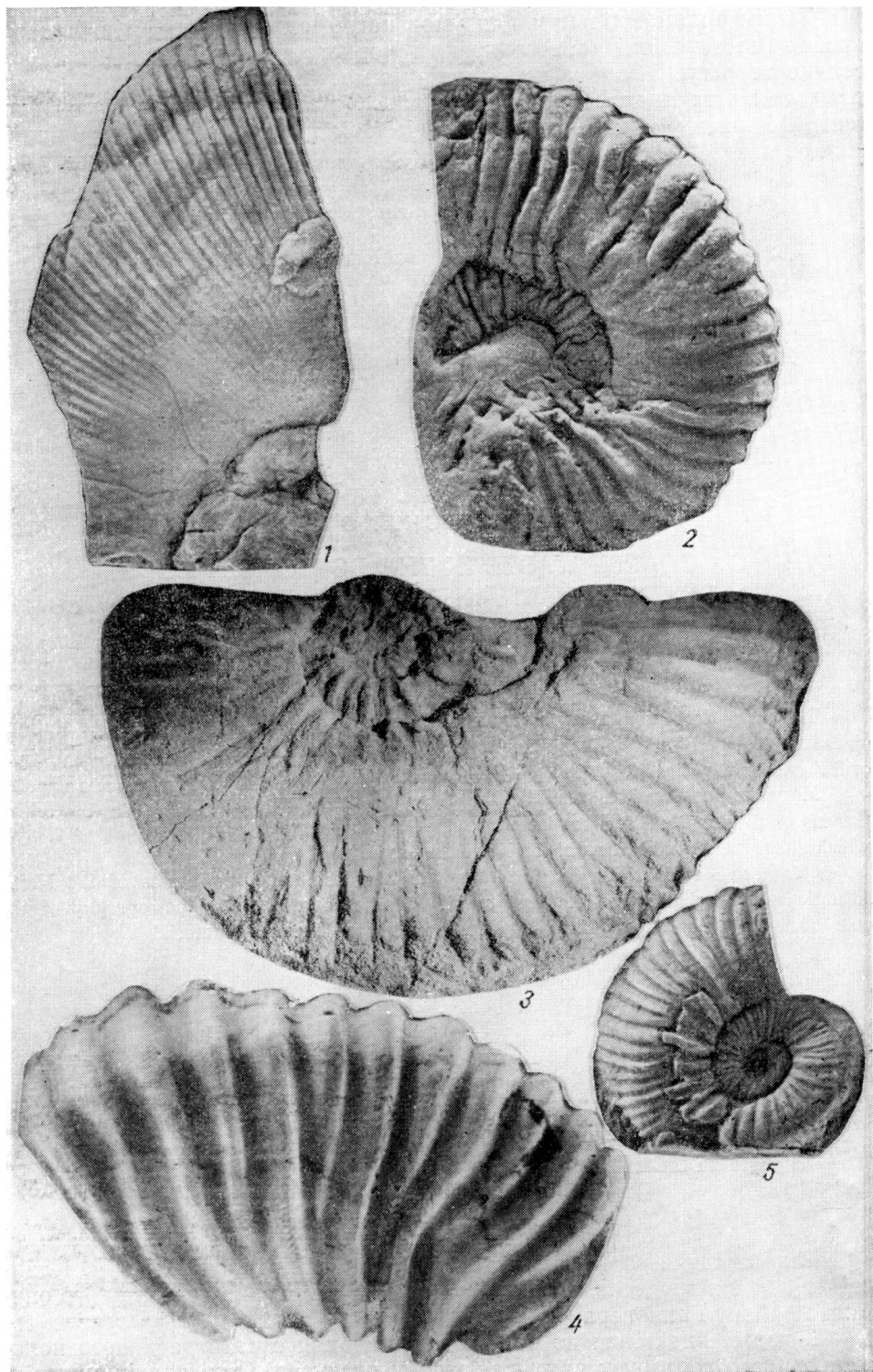
Р. Й. ЛЕЩУХ

ВЕРХНЬОАПТСЬКІ АМОНІТИ З БІЛОТИСЕНСЬКОЇ СВІТИ (УКРАЇНСЬКІ КАРПАТИ)

(Представив академік АН УРСР О. С. Вялов)

Клансейський горизонт встановлено у Франції на околиці м. Клансей [1], де він представлений низами розрізу, а верхня частина його описана з району Ганновера [2].

Від часу виділення до наших днів питання стратиграфічного положення цього горизонту викликає жваву дискусію. Одні дослідники відносять його до нижнього альбу [1, 3], інші — до верхів апту [4—8]. На основі вивчення багаточисленного комплексу амонітової фауни, зібраної в клансейському горизонті та суміжних з ним верствах, В. Л. Єгоян [6, 8] вслід за М. Брейстофером [4] переконливо доводить належність його до апту.

Верхньоаптські амоніти з басейну р. Чорний Черемош:

1—*Euphyloceras velledae* Michelin, $\times 2$, вигляд збоку, АК-121; 2—*Acanthohoplites nolanj* Senneker, $\times 2$, вигляд збоку, АК-125; 3—*Acanthohoplites uhligi* Anthula, $\times 2$, вигляд збоку, АК-129; 4—*Acanthohoplites trautschldi* Sim., Vac. et Sor., $\times 2$, вигляд збоку, АК-128; 5—*Acanthohoplites* sp., $\times 2$, вигляд збоку, АК-126.

Про наявність клансейських відкладів на території Українських Карпат не було жодних повідомлень. За рідкісними знахідками фауни у флішових утвореннях досі не можна було його тут встановити. При вивченні відкладів білотисенської світи, які відслонюються в правому березі р. Чорний Черемош (75 м нижче греблі Лостун), нам вдалося зібрати колекцію амонітів в кількості 15 екземплярів, яка зберігається в геологічному музеї ІГГГК АН УРСР (м. Львів) *.

Приймаючи до уваги, що амоніти з клансейського горизонту в Українських Карпатах виявлено вперше, нижче подаємо короткий опис та зображення кількох з них (рисунок).

РОДИНА PHYLLOCERATIDAE ZITTEL, 1884

РІД *EUPHYLLOCERAS* DRUZCZIC, 1953

Euphyloceras velledae Michelin, 1831

Рисунок, 1

Ammonites velledae Orbigny, 1840, p. 280, pl. 82, fig. 1—4.

Euphyloceras velledae Друщиц, 1956, стр. 118, табл. 10—11, фиг. 40 а, б.

Euphyloceras velledae Е го я н, 1965, стр. 118, табл. 1, фиг. 1—3. Голотип. Із верхнього апту (клансею) південної Франції [9].

М а т е р і а л. Частина ядра черепашки. АК—121.

О п и с. Черепашка середніх розмірів, з швидконаростаючою висотою обертів. Пупок вузький. Скульптура представлена тоненькими, густо розташованими ребрами, які послаблюються у припупковій частині. Переходячи на зовнішню сторону, вони незначно вигинаються вперед. На 10 мм нараховується 8 ребер.

Порівняння. За характерними ознаками цей вид дуже подібний до форм, наведених в синоніміці. Від близьких видів *E. velledae* Michelin відрізняється овальною формою поперечного перерізу оберту і своєрідною будовою ребер, а саме — стрімким переднім схилом і похилим заднім [10].

П о ш и р е н н я. Верхній апт Франції і Швейцарії, Північного і Західного Кавказу, Грузії. Є повідомлення про знахідки цього виду в інших горизонтах нижньої крейди: верхній барем [11], вракон [12].

РОДИНА PARANOPLITIDAE SPATH, 1924

РІД *ACANTHOHOPLITES* SINZOW, 1907

Acanthohoplites nolani Seunes, 1887

Рисунок, 2

Hoplites nolani Seunes, 1887, p. 564, pl. 13, fig. 4a, b.

Acanthohoplites nolani Синцов, 1907, стр. 503, табл. 8, фиг. 1.

Acanthohoplites nolani Е го я н, 1969, стр. 154, табл. 10, рис. 3а, б, в; 4а, б; табл. 11, рис. 2а, б, в; 3а, б; 4а, б, в; 5а, б, в; табл. 23, рис. 28, 29.

Голотип. З клансею Франції [13].

М а т е р і а л. Два ядра черепашки. АК—122; АК—125.

О п и с. Дископодібна, середніх розмірів черепашка з плитками, широким пупком. Поперечний переріз обертів близький до прямокутного, з явною перевагою висоти над шириною. Бокові сторони плоскі з ледь помітною випуклістю. Зовнішня сторона слабо заокруглена, широка. Ребра чіткі, ширші від проміжків між ними, дещо хвилясті на боках, на півоберта нараховується їх 25. Посередині бокової сторони вони виражені

* Даліше місцезнаходження та зберігання фауни не наводимо.

менш чітко, ніж у припупковій частині і на зовнішній стороні, де набирають найбільшої міцності. В проміжках між головними ребрами спостерігаються 1—2 додаткових, які починаються в припупковій частині. На головних ребрах присутні крайові продовгуваті горбочки.

Порівняння. Від голотипу відрізняється трохи грубішими ребрами і меншою їх кількістю, слабше випуклими боковими сторонами і майже ідентичні з формами В. Л. Єгояна [6, 8], а в порівнянні з екземплярами І. Ф. Синцова [14] — ширшою зовнішньою стороною.

Поширення. Клансей Західної Європи, Кавказу, Мангишлаку.

Acanthohoplites uhligi Anthula, 1899

Рисунок, 3

Parahoplites uhligi Anthula, 1899, s. 114, taf. 10 (9), fig. 1 a, b.

Acanthohoplites uhligi Синцов, 1907, стр. 498, табл. 7, фиг. 9, 9 а. табл. 12.

Acanthohoplites uhligi Кудрявцев, 1960, стр. 324, табл. 11, рис. 1 а, б; рис. 1.

Голотип. Верхній апт околиць Дербента [15].

Матеріал. Неповне ядро черепашки. АК—129.

Опис. Черепашка дископодібна, середніх розмірів з овальним поперечним перерізом обертів, висота явно переважає над шириною. Зовнішня сторона заокруглена, поступово переходить у слабо випуклі бокові. Пупок порівняно широкий, обмежений крутою пупковою стінкою. Попередній оберт огортається наступним на одну третину. Скульптура представлена слабохвилястими головними ребрами, між якими знаходиться одне, рідше два додаткових, які починаються на різній віддалі від пупкового краю. На головних ребрах у припупковій частині і при переході їх на зовнішню сторону спостерігаються потовщення.

Порівняння. Від голотипу відрізняється густішим розташуванням ребер і майже не відрізняється від зразків, описаних М. П. Кудрявцевим [16]. І. Ф. Синцов [14] цей вид характеризує більш тонкою ребристістю.

Поширення. Верхній апт і клансей Середземноморського регіону.

Acanthohoplites trautscholdi Sim., Vasc. et Sor., 1876

Рисунок, 4

Ammonites trautscholdi Симонович др. 1876, стр. 100, табл. 5, фиг. 2 а, б.

Acanthohoplites trautscholdi Синцов, 1907, стр. 499, табл. 4, фиг. 9—15.

Acanthohoplites trautscholdi Глазнова, 1953, стр. 44, табл. 6, фиг. 6 а—с; табл. 8, фиг. 4, 5 а—с.

Голотип. Клансей околиць Кисловодська [7].

Матеріал. Відбиток частини оберту черепашки. АК—128.

Опис. Черепашка середніх розмірів з широким, обмеженим крутою стінкою пупком. Бокові сторони слабо випуклі, зовнішня — широка, заокруглена. Скульптура представлена міцними головними ребрами, між якими є по одному додатковому, що починаються на різних рівнях бокової сторони. На зовнішній стороні товщина головних і додаткових ребер однакова.

Порівняння. Наш зразок нічим суттєвим не відрізняється від голотипу [17] і інших описів та зображень [3, 14].

Поширення. Клансей околиць Кисловодська, Мангишлаку, Східного Копет-Дагу, Північної Осетії, нижній альб (?) Ураїнських Карпат [18].

М а т е р і а л. Слабо деформоване ядро. АК—126.

О п и с. Черепашка невеликих розмірів, дископодібна, з широким пупком і невисокою пупковою стінкою, висота обертів переважає над шириною. Бокові сторони слабо випуклі, зовнішня заокруглена. Попередній оберт на третину огортається наступним. Скульптура представлена численними ребрами із слабим вигином вперед посередині бокової та зовнішньої сторін. Між головними ребрами є одне або два додаткових, які в більшості випадків починаються у припупковій частині. На ранніх обертах спостерігається розгалуження ребер. Скульптурних прикрас немає.

Порівняння. Наш зразок за всіма ознаками нагадує *A. bigoti Levicostata* Egoian [6], лише не цілком добра збереженість не дозволяє нам його точно визначити.

Л і т е р а т у р а

1. Ch. Jacob, Trav. Lab. geol. Fac. sci. Univ., Grenoble, t. 8 (1907). 2. L. W. Collet, Mem. Soc. Phys. et Hist. naturelle de Geneve, vol. 35, fasc. 3 (1907). 3. А. Е. Глазунова, Аммониты апта и альба Копет-Дага, Малого и Большого Балханов и Мангишлака, М., Госгеолгиздат, 1953. 4. M. Breistoffer, Trav. Lab. Geol. Univ. Grenoble, t. 26 (1947). 5. М. И. Соколов, ДАН СССР, 167, 402 (1966). 6. В. Л. Егоян, Тр. КФ ВНИИНефть, М., изд-во «Недра», в. 19, 126 (1969). 7. В. Л. Егоян, Изв. АН СССР, 2, 107 (1973). 8. В. Л. Егоян, Тр. КФ ВНИИНефть, М., изд-во «Недра», в. 16, 112 (1965). 9. A. Orbigny, Paleontol. Francaise. Terr. Cretaces, t. 1, Paris, 1840—41. 10. В. В. Друщиз, Нижнемеловые аммониты Крыма и Северного Кавказа, Изд. МГУ, 1956. 11. С. И. Пастернак, О. С. Вялов, Я. О. Кульчицкий, Палеонт. сб. № 3, Изд. Львов. ун-та, в. 1, 114 (1966). 12. М. С. Эристави, Сообщ. АН ГрузССР, 12, 2 (1951). 13. I. F. Seunes, Bull. de la Soc. Geol. de France, 3 ser., t. 15, 564 (1887). 14. I. F. Sinzow, Зап. Русск. Минер. об-ва; сер. 2, ч. 45 (1907). 15. D. J. Anthula, Beitr. zur Paleont. und Geol., H. 2, Bd. 12 (1899). 16. М. П. Кудрявцев, Тр. ВНИИгаза, Аммониты, ч. 2, М., 1960. 17. С. Симонович, Л. Бацевич, А. Сорокин, Материалы для геологии Кавказа, т. 6, Тифлис, 1876. 18. П. Ю. Лозыняк, Автореф. канд. дисс., Львов, 1973, стр. 15.

Інститут геології і геохімії
горючих копалин АН УРСР

Надійшла до редакції
10.XII 1973 р.

R. J. LESHCHUKH

THE UPPER APTIAN AMMONITES OF THE BYELOTISIAN SUITE (THE UKRAINIAN CARPATHIANS)

(Presented by O. S. Vialov, Member Academy of Sciences, Ukrainian SSR)

Summary

Complex of ammonites found in clayey and sandy-argillaceous deposits of the Byelotisian suite developed in the upper stream of the Black Cheremosh river permitted them to be regarded as deposits of the Clansayes horizon which is first distinguished in the Ukrainian Carpathians.